

Myra Klasik Çağ Toplanma Yapısı *Myra Classical Age Meeting Structure*

Nevzat ÇEVİK*

Öz: Bu makale, Myra Akropolü'nde çeşitli toplu törensel buluşmaları karşılamak üzere ana kaya yontularak inşa edilen, en az 130 kişi kapasiteli yapıtı içerir. 2017 kazı sezonunda ortaya çıkarıp keşfettiğimiz yapı, gösteri düzlüğü ve tribünüyle ve doğu tarafındaki nişli platformuyla Klasik Dönem hayatında varlığını bildiğimiz dinsel ve/veya ölü törenleri ve olası diğer sosyal buluşmaların somut mimari mekân karşılığını ilk kez vermiştir. Kaya mezarlarının genellikle inşa edildiği dönem olan ve Myra'nın da Klasik Çağ'ının en yüksek zamanını temsil eden MÖ IV. yüzyılda diğer inşa faaliyetleri kapsamında yapılmış olmalıdır. Bu açık hava toplanma mekânıyla Likya yerleşim organizasyonuna bir mimari yapı tipi daha katarken Bey rezidanslarında yaşanan Likya sosyal hayatına bir küçük ışık daha tutmuş oluyoruz.

Abstract: The article concerns a multifunctional open-air meeting rock-cut structure in the Myra Acropolis. The structure with a capacity of at least 130 people was excavated and discovered by us in 2017. The concrete architectural equivalent of various religious and/or dead ceremonies and other possible social meetings that we know existed in Classical Period life, with its ceremonial area and tribune and its niched platform on the east, was given for the first time with this building. This open-air meeting space must have been built within the scope of other construction activities in the IVth century BC, which is the period when the rock-cut tombs were generally built and represents the brightest period of the Classical Age of Myra. With this discovery, while adding another architectural type to the Lycian settlement organization and architecture, we also contribute to the understanding of the Lycian social life lived in the Dynastic residences.

Anahtar Kelimeler: Likya • Myra • Toplantı Mekanları • Klasik Mimari • Kaya Mimarlığı

Keywords: Lycia • Myra • Meeting Space • Classical Architecture • Rock-cut Architecture

2009 yılından beri kazılarını yürüttüğümüz Myra antik kenti¹, Sahil Likya'nın tam da orta yerinde, Demre ilçesinde bulunur. Myra'nın liman mahallesi Andriake ise ana kentin 4,7 km güneybatısında bugün Kekova teknelerinin limanı olan Çayağzı mevkisindedir². Son kazı bulgularına göre Myra, Orta Kalkolitik Çağ'dan Orta Çağ'a kadar yerleşim görmüş, her dönemde önemli bir metropol olmuştur. Likya'da 3 oy hakkı olan 6 önemli kentten biridir. Antik Akdeniz'in en önemli limanlarından birine (Andriake) sahip olmakla da dönemler boyunca ekonomik ve siyasi olarak büyük güçlere

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya. 0000-0002-4111-7788 ncevik@akdeniz.edu.tr

Makale Türü: Araştırma | Geliş Tarihi: 20/02/2023 | Kabul Tarihi: 06/04/2023 ; Çevik N. 2023, "Myra Klasik Çağ Toplanma Yapısı". *Cedrus XI*, 35-45.

¹ Myra ve Limanı Andriake Kazıları Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi adına başkanlığında sürdürülmektedir. Bu çalışmalara katkı vererek bu makale konusunda olduğu gibi önemli keşiflere olanak sağlayan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Akdeniz Üniversitesi ve de Demre Belediyesi'ne tüm ekibim adına şükranlarımı sunarım.

² Myra ve Andriake hakkında detaylı bilgiler için bk. Çevik 2002, 105-108; 2010, 53-82; 2013, 4-13; 2022, 358-391; 2017, 82-93; Çevik & Bulut 2010, 23-113; 2022, 7-74; Akyürek 2014, 52-57; 2016, 465-487; Bulut & Çevik 2022, 608-628.

sahip olmuş ve II. Theodosius döneminde Likya'nın başkenti ilan edilmiştir³. Buna bağlı olarak da liman yerleşimi Andriake, bölge ana limanı konumuna gelmiştir. Aziz Nikolaos, kilisesini bu kentte kurmuş ve öğretisini buradan dünyaya yaymış ve nihayet burada ölmüş ve burada gömülmüştür. Myra'nın 1500 yıldır Ortodoks hac merkezi olması da bundandır. 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi adına ilk sistemli bilimsel kazılarına başlanmıştır. Kazılarda elde edilen veriler, başta Myra'ya olmasından öte Likya arkeolojisine de önemli yeni bilgiler sunmuştur. Bu çalışma 2017 yılında Myra akropolünde gerçekleştirilen kazılar ve araştırmalar kapsamında ortaya çıkarılan ve keşfedilen önemli ve özgün bir Klasik Çağ yapısını konu almaktadır.

Myra'nın kuzeyinde yükselen kayalık tepe üzerinde konumlanan akropole⁴ (Figs. 1-3) güney yamaçta, çoğunlukla korunmuş olarak izlenen ve büyük kısmı ana kayaya oyulan basamaklı antik yolla çıkılır. Antik yol kenarında kayaya açılan sunu çanaklarının yanında bir de sarnıç bulunur. Kaleyi çevreleyen sur duvarlarında Klasik Dönem'den Orta Çağ'a kadar farklı dönemlerin onarım ve revizyonları, surların dönemler boyunca kullanıldığını göstermektedir. Girişin hemen kuzeydoğusunda podyumu kalmış bir yapı kalıntısı dikkati çeker. Borchhardt, bu podyumun Roma Dönemi'ne ait bir "heroon ya da tapınağa ait olabileceğini" belirtmiş⁵, kazıların ardından bu yapının bir heroon olduğu anlaşılmıştır⁶. Bu yapının kuzey bitişiğindeki bir üst kotta yer alan İç Kale'de, bir kilise ile kuzeydoğu köşede bir sarnıç bulunur. Sırt boyunca batıya uzanan sur duvarları kuzeybatıdan güneye doğru dönerek, doğudaki giriş kapısına yönelirken aynı köşeden Bizans Dönemi'nde inşa edilen surlar da daha alt kottan güneye doğru devam eder. Akropolün oturduğu kayalık tepenin doğu güney ve batı kayalıklarında çeşitli tiplerde kaya mezarları vardır⁷. Klasik Likya'nın nicelik ve nitelik olarak en büyük ve zengin nekropollerinden biri buradadır. Büyük çoğunlukla MÖ IV. yüzyıla tarihli 110 adet kaya mezarı Likçe ve Eski Yunanca yazıtları, zengin ikonografilerde kabartmaları ve çeşitli mimari versiyonlarıyla Klasik Çağ'daki Myra'nın Likya'daki en önemli yerleşimlerden biri olduğunun tanıklarındır.

Akropolü çevreleyen duvarlar polygonal, kyklopik ve isodomik teknikte örülmüştür. Yüzeydeki kalıntılar, akropolün, MÖ V. yüzyıldan Bizans Dönemi'ne⁸ kadar kullanıldığını göstermektedir.

Akropol çalışmaları kapsamında 2009-2016 yıllarında kaya mezarları; 2016'da savunma sistemleri araştırmaları⁹; 2017 yılında da harita-plan çalışmaları tamamlanarak ilk kez de Toplanma Yapısı ve Heroon'da kazılar ve farklı alanlarda da sondaj kazıları gerçekleştirilmiştir¹⁰. Araç yolu olmayan çok sarp bir tepede konumlanan akropolde çalışma yeri darlığı ve hafriyat atacak ve/veya taşıyacak yer olmaması nedeniyle ve de kazı açısından çok zor şartların söz konusu olması nedeniyle de çok sınırlı çalışmalar yapılabilmıştır. Tüm bu zorluklara rağmen -özellikle Toplanma Yapısı- ortaya çıkarılarak aşağıdaki önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

³ Foss 1994, 1-52.

⁴ Akropolde ilk kapsamlı yüzey araştırmaları J. Borchhardt tarafından yapılmıştır: Borchhardt 1975, 45-47.

⁵ Borchhardt 1975, 46-47.

⁶ Bulut & Çevik 2022, 611.

⁷ Myra Kaya Mezarları çalışmaları O. Tıbıkoğlu tarafından, aynı başlıklı bir doktora tezi kapsamında N. Çevik danışmanlığında 2020'de tamamlanmıştır. Kapsamlı bilgi için bk. Tıbıkoğlu 2020.

⁸ Borchhardt 1975, 45-51; Bulut & Çevik 2022, 7-74 vdd.

⁹ Çevik & Pédarros 2016, 364-373.

¹⁰ Çevik & Bulut *et al.* 2018, 75-77.

Toplanma Yapısı

Surların kuzey dışındaki sarp kayalık yamaçta farklı bir yapı kalıntısı vardır¹¹ (Figs. 4-10). Bölgede henüz benzerini bilmediğimiz mimari yapıyla dikkati çeker. Kuzeydeki derin vadiye, Myros Vadisi'ne bakar. Yamaç paralelinde doğu-batı doğrultulu olarak büyük oranda ana kaya yontularak inşa edilen hibrid yapı, üç yönden ana kaya ile sınırlanmıştır. Doğu, batı ve güneyde ana kayaya oyulan, ana kayanın eğimle sonlandığı kuzey kesimde ise blok taşlardan oluşan güçlü bir duvar örgüsü ile hibrid teknikte yapılmış dikdörtgen planlı yapı, basamaklı kaya tribünü hariç içten içe 23,90x6,50 m ölçülerindedir. Bu durumda oturma sıraları arasında kalan dikdörtgen düzlük zemin 155 m²'yi geçmektedir (Figs. 7, 8). Bu ölçüleriyle ve tek hacimli planıyla mekân içinde birtakım törenler ve buluşmaların gerçekleşebileceği yeterli bir alan söz konusudur. Uzun güney yanda, ana kayanın kesilmesiyle oluşturulmuş 5 basamak varken kısa yanlar olan batıda 7, doğuda ise 3 adet basamağın açıldığı görülmektedir. Güneydeki basamaklı kaya kısmının genişliği 6,50 m'yi bulmaktadır. Her bir basamak yaklaşık 0,30-0,40 m genişliktedir (Fig. 10). Diğer iki dar yanda da kaya basamakları varsa da bunlar oturmaya uygun biçimde ve genişlikte değildir. Sadece güneydeki kaya tribünün yaklaşık 20 m uzunlukta kullanılabilir en az 4 sırası ele alındığında ve her kişi başına 0,60 cm oturma alanına göre hesaplandığında yaklaşık 130 kişilik oturma kapasitesi olan bir tribün ortaya çıkmaktadır. Bu sadece güney tribün için geçerli bir kapasitedir. Yapının üç yanında kayalara farklı basamaklar açılmışsa da burada yol gösterici olan güney uzun yanda bulunan ve oturma işlevine daha uygun olan 4 sıra geniş kaya basamaklarıdır. Ana kayalığın yetersiz olduğu bazı yerlerde dolgu yapılmıştır. Bu kısımlar ahşap basamaklarla tamamlanmış olmalıdır. Burada meydanı ve tribünü olan bir yapı inşa edildiği açıkça görülmektedir (Figs. 4, 5).

Fig. 1. Myra Akropolü Hava Foto, Batıdan

Fig. 2. Myra Akropolü Orthofoto

¹¹ Çevik 2022, 365 vd.

Fig. 3. Myra Harita ve Akropol Yerleşim Krokisi (Borchhardt 1975'ten değiştirilerek: Çevik & Pedarros 2010, 305 fig. 2)

Eğimli ana kaya yamacında açılmış basamaklardan hemen sonra, en üstte küçük oyuklar açılıdır. Bunlar yaklaşık 8-15x15-15 cm aralığında kare yuvalardır ve kayalık boyunca yaklaşık aynı kotta açılmıştır (Fig. 7). Güçlü bir çatı konstrüksiyonundan iz veren herhangi bir yuva ya da benzeri döşeme rastlanmamıştır. Bu yuvalar zayıf ahşap direklere ancak hizmet edebilir biçimdedir. Akla gelen tek işlev tribünlerin varlığına bağlı olarak oturanları koruyacak bir baldakini/güneşliği taşıyabilecek ahşap direklere ait olabilecekleridir.

Yoğun bitki örtüsünün temizlenmesinin ardından sınırları ve formu net olarak anlaşılan yapının zeminini görmek için üç yerinde sondajlar açılmıştır. Bunların biri oturma basamaklarının önünden duvara kadar tüm mekânı kuzey-güney yönünde geçen kanal sondajdır (Fig. 10). Diğerleri ise doğu baştaki podyumun köşesinde ve kuzeybatı köşede açılan kare sondajlardır. Sondajlarda 50-60 cm derinde aynı zemine ulaşılmıştır. Zemin ana kayaya açılıdır ve sonradan kireçle kaplanmıştır. Hafriyat taşıma imkânsızlığına bağlı kısıtlı bir kazı çalışması yapılmış olması nedeniyle, tüm yapı kazılıp açılmamıştır. Yapının ilk evresinin kesin tarihlenmesine yardımcı olacak yeterli veri ele geçmemiştir. Bu durumda, ana kayadan oluşturulan basamakların ahşap konstrüksiyon ile tamamlanmasıyla dikdörtgen formlu bir yapıya sahip olan, doğu ve batı kesimdeki ana kayaya işlenmiş basamaklar ile hafif eğimli güney kayalık ile bunun kuzeyinde teras duvarıyla tesviye edilmiş bir alanın oturmaya/toplanmaya yönelik düzenlenmiş olduğunu söylemek mümkündür. Yapının üç yanını çevreleyen yontulmuş kayalık üzerinde açılmış sıralar ve bu sıralar üstünde ahşap yuvaları dikkati çekmektedir. Bu yuvaların kayalık üstüne yerleştirilen ahşap oturma sıralarının oturtulmasını sağlamak ve/veya oturma sıralarının üstünü örten bir gölgelik/baldakin yerleştirmeye uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Fig. 4. Myra Toplanma Yapısı Hava Fotoğrafi

Fig. 5. Myra Toplanma Yapısı (Kuzeyden Hava Fotoğrafi)

Fig. 6. Myra Toplanma Yapısı, Nişli platform.

Yapının üstünü tamamen kapatan olası bir konstrüksiyonla ilgili herhangi bir iz gözlemlenmemiştir. Klasik Dönem’de bu kadar büyük bir yapının üstünün örtülebileceğini düşünmek zaten olanaksızdır ve örneği de yoktur. Bu hâliyle çoğunlukla ana kayaya oyulmuş açık hava toplanma yapısı olduğunu söylemek için bir kuşku bulunmamaktadır. Özellikle ana kayanın yontulmuş olduğu yerlerde herhangi bir bloğa/duvara yataklık edebilecek bir işçilik de gözlemlenmemiştir. Yani hiçbir yerde kayanın üstünde taş duvar yükseldiğine dair bir iz de yoktur. Alanın kuzey yanını (uçurum tarafı) boyunca geçen duvar da eş kotta kalmış olup bunun daha fazla yükselmediği anlaşılmaktadır. 3,00-3,30 m arasında genişlikteki güçlü teras duvarı işlevine yönelik olduğu hemen anlaşılrsa da Avşar Tepe örneğine göre üstüne birkaç basamaklı ahşap tribünün de eklenmiş olabileceği düşünülebilir. Bu durumda ana kayaya açılı güney tribünün karşısında birkaç basamaklı bir ahşap tribün için de kullanılmış olabileceği düşünülebilir.

Yapının doğu başını yine ana kayaya oyulmuş bir platform oluşturur (Figs. 6, 9). Platform alana bakan tarafta 4,30 m genişliktedir ve doğuya doğru 3,30 m uzayıp 2,80 m’ye daralmaktadır. Alan zemininden 2,40 m yükselen, yaklaşık 12-13 m²lik bir platform düzlüğü oluşmuştur. Platformun kaya duvarında kuzeybatıya yönelik bir niş bulunmaktadır. Nişin önünde genişçe bir platform düzlüğü oluşturulmuştur. Platform doğudan toplanma meydanına bakacak biçimde ve konumda inşa edilmiştir (Fig. 6). Meydana bakan cephede işlevsiz iki dar basamak yontulmuştur. İlk bakışta yarım kalmış bir kaya mezarı olduğunu düşündürse de¹² dikkatlice incelendiğinde niş içindeki kaya yüzeyi işçiliğinin son pürüzsüz yüzey düzeltmesinin de yapılmış olması, işçiliğin devam edip bir kapı açılıp odaya girilmeyeceği, bu hâliyle bunun yarım kalmış bir mezar olmadığını, tamamlanmış bir yapı olduğunu gösterir (Fig. 9). Cepheyi oluşturan üst ve yanlardaki ahşap elemanlar ana kayaya oyulmuşken alttaki montaj olarak tamamlanmıştır. Montaj bloğunun kendisi kayıptır ama yerleştirme yuvalar ve tutturma kenet oyukları açıkça görülmektedir. Cepheyi oluşturan ahşap imitasyon mimari elemanlar içinde kalan yatay dikdörtgen niş girintisinin 1,08 m eni ve 0,62 m yüksekliği bir mezar kapısı açmak için zaten yetersizdir. Bu hâliyle ahşap imitasyon elemanlarla düzenlenmiş yatay dikdörtgen bir niş olduğu söylenebilir. Nişin önündeki düzgün kesilmiş kaya platformu da hem bir ön işlevsel alandan hem de niş cephesinin aşağıya doğru inerek olası bir kaya mezarının tamamlanmasına olanak tanımıyor. Sonuçta toplanma alanıyla organik bağlantıda aynı inşaat programıyla ve aynı işçilikle ana kayaya yontulmuş olan platform ve nişin olasılıkla ölü kültürle ilgili bir düzenleme olduğu düşünülmektedir. Bu tür kült nişlerinin Hoyran¹³ ve Limyra’daki¹⁴ gibi ana kayaya açılmış benzerleri Likya’da bilinmektedir.

Yapının son evresinde, MS 12-14. yüzyıllarda zemini kalın bir harç tabakasıyla kaplanmış ve kuzeydeki erken duvarın iç tarafına moloz ve harçla ince bir duvar örülmüştür. Sondajlardaki kazılar sonucunda 0,50-0,60 m derinde görülen zeminde blokaj yapıldığı ve üstünün de su geçirmez nitelikte harçla kaplandığı anlaşılmıştır. Ana kayanın doğal girintileri de duvar örgüyle tamamlanmıştır. Geç dönemdeki bu düzenlemeler yapının su toplama havuzuna dönüştürüldüğünü göstermektedir (Figs.

¹² Borchhardt Myra kitabındaki akropol çiziminde bu yapıyı “felsgrab/kaya mezarı” olarak tanımlamıştır. O. Tıbikoğlu da (Tıbikoğlu 2020, 394 Kat Nr. 45) yapının yarım kalmış bir kaya mezarı olduğunu düşünür. O dönemlerde yapının kazısı henüz yapılmamış olduğundan toprak ve bitkiyle kaplı olan alt kesimi görünmemekteydi ve bu nedenle aşağıya doğru devam ettiği ve kaya mezarına tamamlanabileceği varsayılmıştır. Aynı nedenle ben de bunun bir kaya mezarı olabileceğini varsaymışım.

¹³ Kolb 2008, 98 Abb. 145.

¹⁴ Borchhardt 1999, Lev. 7.

7, 10). Sondaj içinde ve zemin seviyesinden yoğun olarak yeşil sır kaplı seramik kap parçaları son kullanım evresini desteklemektedir.

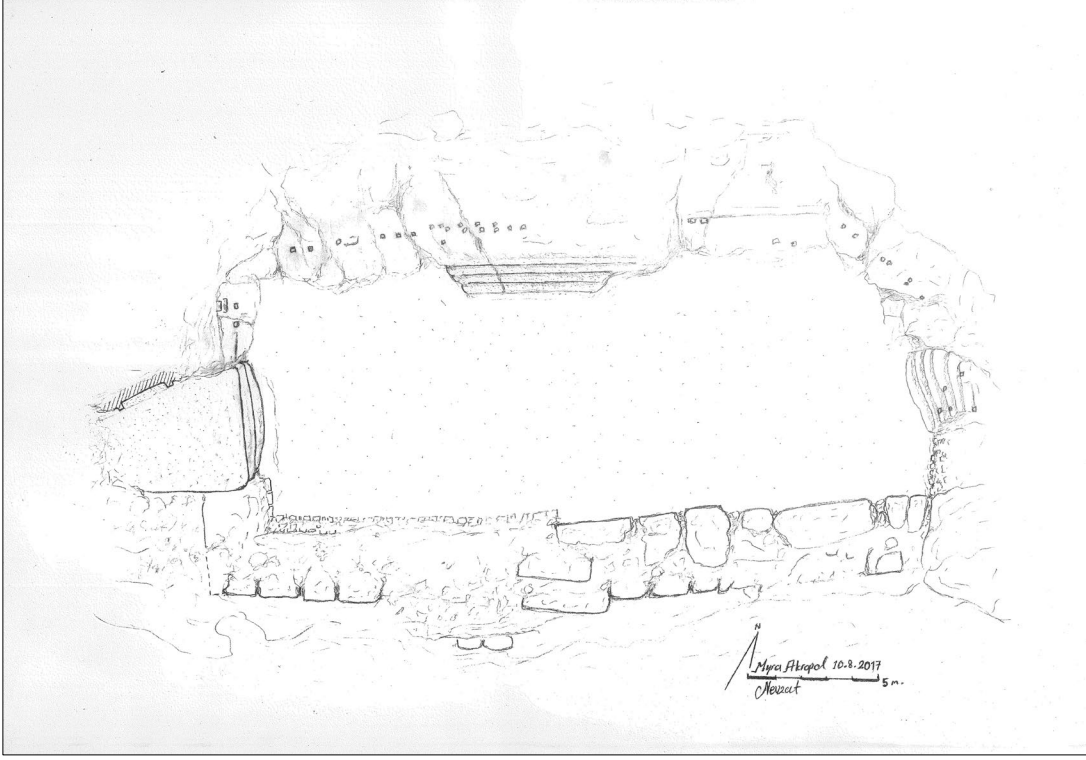

Fig. 7. Myra Toplanma Yapısı. Plan.

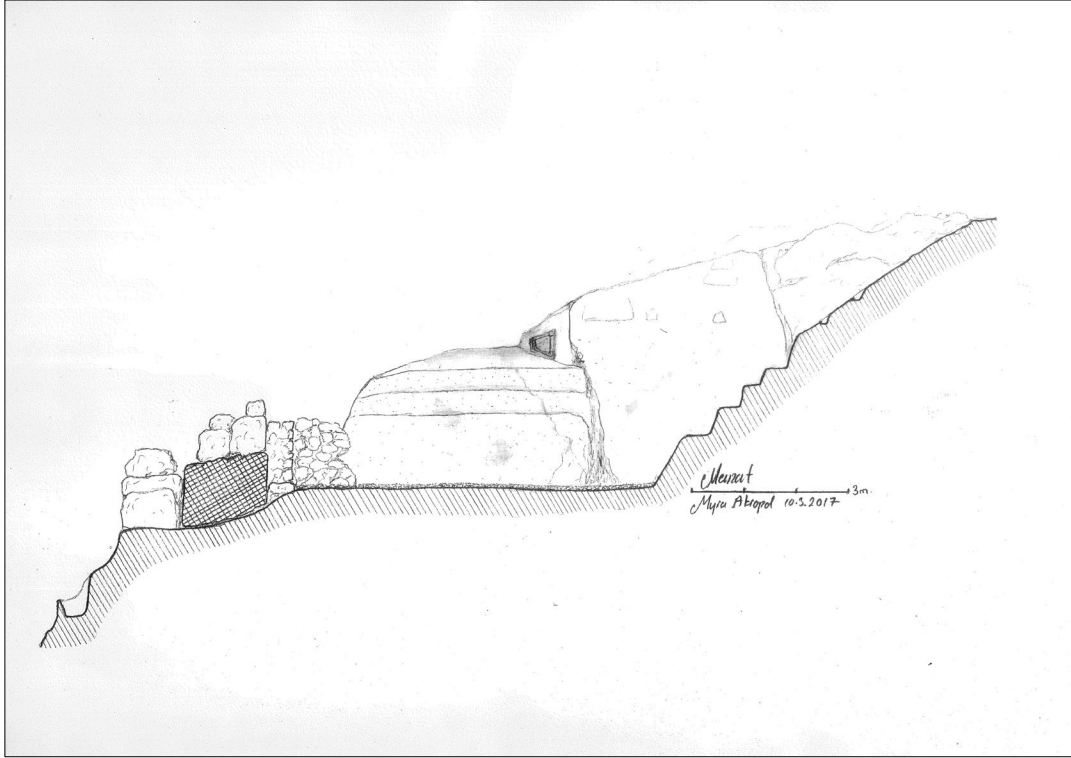

Fig. 8. Toplanma Yapısı K-G Kesit. Platform ve Niş)

Bu yapının ilk evresinin Klasik Dönem olduğu anlaşılmaktadır. Klasik Dönem akropol yerleşiminde hibrit teknikte yapılmış bir bey rezidansının doğu tepe üzerinde olduğu kısmen görülen yontulmuş kaya zeminlerinden anlaşılmaktadır. Bey tepesinden batıya doğru uzanan güney sınır boyunca uzanan teras duvarı üzerinde de yan yana çok sayıda hibrid mekân vardır. Anlaşılan hanedan yerleşimi tepede ve uzantısındaki batı alanda Myra'ya ve Akdeniz'e hâkim biçimde çok güvenli olarak konumlanmıştır. Toplanma yapısı ise bu mekânların kuzeyindeki teraslanmış alanda tek başına bulunmaktadır.

Fig. 9. Toplanma Yapısı, Nişli Platform.

Fig. 10. K-G Sondajı ve Tribün

Fig. 11. Güney Tribün

Klasik Dönem akropolü ve çevre kayalıklarında çok sayıda kaya mezarı ve başka hibrid kaya yapıları söz konusudur. Kaya mezarlarıyla benzer kaya işçiliği açısından ve akropol yerleşim mantığı ve yoğunluğu olarak baktığımızda ve hemen yanında organik bağlantılı alanda ahşap imitasyon cepheli yarım kalmış kaya nişinin varlığı nedeniyle Klasik Dönem yapımı olduğu kolaylıkla söylenebilir. Zaten Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde akropol tepesinde sivil bir yerleşim bulunmamaktadır.

Bu dönemlerin yapılaşmaları akropoldeki bir Roma Heroonu dışında akropol altındaki düzlüktedir. Zaten Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'nin toplantı yapılarının ve tiyatrolar gibi olası başka yapıların bilinen formlarıyla bu yapının bir ilgisi de bulunmamaktadır. Üstü açık olduğu için ve Klasik Dönem'de böyle bir yapı tipi de olmadığından Erken Roma'da oluşan bir kavram olan "Theatrum Tectum" gibi tanımlamalar da hatalıdır¹⁵. Çünkü bu yapı ne bir tiyatrodur ne de üstü kapalıdır. Bu nedenlerle kaya mezarlarının ve diğer kaya yapılarının da yoğun olduğu olasılıkla MÖ IV. yüzyıl içinde, dinsel ya da ölü kültü gibi farklı amaçlı toplanmalara hizmet etmek üzere akropoldeki Dynastik yerleşimin bir parçası olarak bu yapının inşa edildiği anlaşılmaktadır. Başka bir toplanma mekânı olmadığına göre büyük olasılıkla dönemin olası sivil gösterileri de bu alanda yapılmaktaydı. Mekânın ölçüleri, formu, tek hacimli olması ve oturma sıralarının varlığı bu yapı için Açık Hava Toplanma Mekânı'ndan başka bir işlev düşünmeyi olanaksız kılmaktadır. Borchhardt 1975'te yayımladığı Myra araştırmalarında bu yapıyı akropol çizimi içinde göstermiş fakat herhangi bir yorum ya da değerlendirme yapmamıştır¹⁶.

Likya'daki bey yerleşimlerinde bu yapının tam benzeri henüz bilinmemektedir. Myra yapısının ilk örneği oluşturmasının ardından diğer yerleşimlere de bu gözle tekrar bakmak lazımdır. Çünkü Klasik Çağ'ın kayalık akropollerindeki küçük yerleşimlerinde¹⁷ hüküm süren hayat için bu tür toplanma mekanlarına/alanlarına ihtiyaç duyulmuş olmalıdır. Bu gözle değerlendirildiğinde örneğin Sura'nın kayalık tepesine inşa edilmiş küçük bey yerleşiminin hemen dibinde ana kayaya oyulu bir tören alanı bulunmaktadır¹⁸. "Rahipler alanı" olarak da bilinen bu kutsal alandan vadideki Kehanet Tapınağı'na basamaklarla inilmektedir.

Myra'dan kuş uçuşu yaklaşık 12 km batıda olan Avşar Tepe (Zagaba) yerleşiminde bulunan agora içindeki tribünlü alan bizim konumuzda irdelenmeye değer, önemli bir örnektir. Myra Toplanma Yapısı için en önemli karşılaştırma örneği olan bu yapı "agoranın kuzey kenarında 8 m'ye kadar genişliği olan bir temel duvarıdır". Bu duvar Kolb'e göre "ahşap bir tribünün destek duvarıdır". "Seyirciler tribünden tapınağın önündeki boş meydana düzenlenmiş olan her türlü tören ve kült faaliyetlerini izleyebilmişlerdir"¹⁹. Demek ki agora bir çeşit tiyatro işlevi görmüştür²⁰. Likya hane-dan yerleşimlerinde siyasi toplantıların olmadığını hatırlatan Kolb, alanı "en geç MÖ V. yüzyılın ortasına" tarihlemektedir²¹. Myra akropolünün kayalık yamaçları kaya mezarlarıyla doludur. Bu durumda ölü kültü törenleri için de bir alan olması beklenir. Zaten Likçe'de nekropoller "glah" kelimesiyle "kutsal alanlar" olarak anılmaktadır²². Avşar Tepe tribünlü alanın köşelerinde dikme mezarlar ve bir de kaya mezarı bulunmaktadır. Myra Toplanma Yapısı'nın da hemen baş köşesinde (doğuda) bir kaya nişi ve niş önünde, toplanma meydanına hâkim konumda bir platform bulunmaktadır. Myra ve Zagaba tribünlü alanları işlev olarak çok benzerdir. Avşar Tepe'nin yapılaşmaya uygun yeterli düz alanlarına karşın Myra akropolünde çok kısıtlı yapılaşma olanağı olması elbette farklı yapılaşmanın

¹⁵ Özdilek 2016, 147.

¹⁶ Borchhardt 1975, 46 vd. Abb. 2.

¹⁷ "Dynast ohne Palast / Saraysız Dynastlar" için bk. Wurster 1993, 7-30.

¹⁸ Çevik & Öztürk 2011, 90 vdd.

¹⁹ Kolb 1998, 41; 2008, 54.

²⁰ Agora ve tiyatrolar arasındaki ilişkiler için bk. F. Kolb, Agora und Theater, Volks- und Festversammlung, AF 9 (1981).

²¹ Kolb 1998, 41.

²² Çevik 2022, 178 vd.

olmasına yol açmaktadır. Myra akropolünün kayalık dar zirveleri ve çevresi -Likya'nın diğer bey yerleşimlerinde olduğu gibi- ana kayanın kesilmesiyle ve teraslarla bulunmuş çözümler içerir. Toplanma Yapısı da akropolün kuzey sarp yamacında Klasik Dönem akropol yerleşimiyle organik bağlantılı olarak ana kayanın kesilmesiyle oluşturulmuştur. Ahşap tribünlerin ve izlerinin tespit edilmesinin zor olmasına rağmen Myra'da açıkça görüldüğü gibi ya da Avşar Tepe'de önerildiği gibi tribün düzenlemeleri örneğin Ksanthos Klasik Çağ meydanında ve diğer yerleşimlerde de hem ana kaya yontusu hem de ahşap konstrüksiyon izleri olarak aranmalıdır.

Klasik Dönem sonrasında erken toplantı salonları/yapıları varsa da bunların tamamı oturma basamaklarıyla düzenlenmiş kare ve dikdörtgen formlarda üstü açık örnekleri de olan yapılardır. En erkenlerinden biri Assos Bouleuterionu'dur²³. Ancak Assos örneği –adlandırıldığı gibi- bir *bouleuterion*'dur. Klasik Çağ'da Likya'da bir Meclis olmadığı gibi Meclis Binası / Toplantı Salonu da yoktur. Benzer basamaklandırılmış toplantı salonlarına Pisidia'daki Sia ve Kapılıtaş yerleşimlerinde de rastlanılır²⁴. Bunlar da Hellenistik Dönem'e tarihlenir. Roma Dönemi Toplantı salonlarının benzer işlevdeki öncül Hellenistik formlarıdır. Bu açıdan Hellenistik Dönem'den Likya'daki en önemli örnek Mnara yerleşimindedir²⁵. Tepeden Akdeniz'e bakan bu örnek tek taraflı 11 oturma sıralı (130 kişi kapasiteli) tribünü olan üstü açık bir toplantı yapısıdır. Ancak bu Hellenistik örneklerin hiçbiri Myra Klasik Çağ Toplanma Yapısı'nı form ve teknik olarak karşılamamaktadır. Myra Toplanma Yapısı, -Avşar Tepe'deki işlevsel benzerlik taşıyan yapı dışında- şimdilik ünik görünmektedir.

Sonuç olarak Myra Akropolü'nde, dinsel ya da sivil çeşitli toplu buluşmaları karşılamak üzere büyük çoğunlukla ana kaya yontularak inşa edilen, en az 130 kişi kapasiteli hibrit yapı, gösteri düzlüğü ve tribünüyle ve doğu tarafındaki nişli platformuyla Klasik Dönem hayatında varlığını bildiğimiz dinsel ve/veya ölü törenleri ve olası diğer sosyal buluşmaların somut mimari mekân karşılığını ilk kez vermiştir. Kaya mezarlarının genellikle inşa edildiği dönem olan ve Myra'nın da Klasik Çağ'ının en yüksek zamanını temsil eden MÖ IV. yüzyılda akropol yapıları ve kaya mezarları gibi diğer inşa faaliyetleri kapsamında yapılmış olmalıdır. Bu keşifle birlikte Likya yerleşim organizasyonuna bir mimari öge daha katarken Likya'nın Bey rezidanslarında yaşanan güncel hayatına bir küçük ışık daha tutmuş oluyoruz.

²³ Arslan 2022, 13-30.

²⁴ Köse 2017, 64.

²⁵ Çevik 2008, 189 vdd; 2022, 523; Kızgut 2013, 347 Res. 13.

BİBLİYOGRAFYA

- Akyürek E. 2014, "Andriake: Geç Antik Çağ'da Myra'nın Limanı". *Toplumsal Tarih* 246, 52-57.
- Akyürek E. 2016, "Andriake: The Port of Myra in Late Antiquity". Eds. P. Magdalino & N. Necipoğlu, *Trade in Byzantium. Papers from the Third International Sevgi Gönül Byzantine Studies Symposium. Koç University's Research Centre for Anatolian Civilizations (ANAMED)*. İstanbul, 465-487.
- Arslan N. 2022, "New Discoveries Regarding the Bouleuterion of Assos in the Troad". *Marburger Winckelmann-Programm 2020–2022*, 13-30.
- Borchhardt J. 1975, *Myra. Eine lykische Metropole in antiker und byzantinischer Zeit* (IstForsch 30). Berlin.
- Borchhardt J. 1999, *Limyra. Zemuri Taşları*. Trans. G. Yümer, İstanbul.
- Bulut S. & Çevik N. 2022, "Myra'da 2009-2020 Arasında Kazılan Yapıların Toplu Ön Değerlendirmesi". Eds. M. Demirel, M. Arslan, S. Atalay & U. Orhan, *Antalya Müzesi 100 Yaşında: Antalya'nın Arkeolojik Mirası I, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*. Ankara, 608-628.
- Çevik N. & Bulut S. 2022, "Andriake. Port of Myra: Remarks on Light of New Evidence / Myra'nın Limanı Andriake: Yeni Veriler Işığında Değerlendirmeler". *Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü Dergisi TARE* 2, 7-74.
- Çevik N. & Pimouguet Pedarros I. 2016, "Les fortifications de Myra dans la défense de la Lycie orientale". Eds. R. Frederiksen, S. Müth, P. I. Shneider & M. Schnelle, *Focus on Fortifications. New Research on Fortifications in the Ancient Mediterranean and the Near East, Monographs of the Danish Institute at Athens Vol 18*. Oxford, 364-373.
- Çevik N. 2008, "Northeast Lycia. The New Evidence- The Results from the past ten years from the Bey Mountains Surface Surveys". *Adalya* XI, 189-233.
- Çevik N. 2010, "Myra ve Limanı Andriake. Kazılar Başlarken Ön-Düşünceler". *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 34, 53-82.
- Çevik N. 2013, "Myrrh-Breathing Myra – Andriake Metropolis of Lycia, Sunken City of Saint Nicholas". *Actual Archaeology* 7, 34-51.
- Çevik N. 2022, *The Book of Lycia. Archaeology, Culture and History in Western Antalya* (TTK V-14). Ankara.
- Çevik N., S. Bulut, A. Ç. Aygün, Ö. Çömezoglu Uzbek, H. A. Tiryaki Türkmenoğlu & I. Pimouguet Pedarros, "Myra ve Andriake/Myra & Andriake 2017." *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri / News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas. Anmed* 16, 75-81.
- Çevik, N. & Öztürk, H. S. 2011, "Sura: Likya'da Bir Kehanet Merkezi". *Aktüel Arkeoloji* 22, 90-97.
- Foss C. 1994, "The Lycian Coast in the Byzantine Age". *Dumbarton Oaks Papers* 48, 1-52.
- Kızıgut İ. 2013, "Beydağları Yüzey Araştırmaları". Eds. H. Işkan & F. Işık, *Kumdan Kente Patara Kazılarının 25. Yılı*. Antalya, 339-355.
- Kolb F. 1998, "Hanedanlık Yerleşiminden Otonom Kente Gelişme. Klasik Çağ'da Likya'da Akültürasyon". *Adalya* III, 37-62.
- Kolb F. 2008, *Burg-Polis-Bischofssitz. Geschichte der Siedlungskammer von Kyaneai in der Südwesttürkei*. Mainz am Rhein.
- Köse V. 2017, *Akkulturation in Pisidien*. Ankara.
- Özdilek B. 2016, "Lykia Tiyatrolarına Genel Bakış". *Cedrus* IV, 139-185.
- Tıbikoğlu O. 2020, *Myra Kaya Mezarları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Wurster W. W. 1993, "Dynast ohne Palast - Überlegungen zum Wohnbereich lykischer Feudalherren". Eds. J. Borchhardt & G. Dobesch, *Akten des II. Internationalen Lykien-symposiums*. Wien, 7-30.